
دین و جهانی شدن

حمید نگارش

معاونت پژوهشی و آموزشی
سازمان تبلیغات اسلامی

معاونت پژوهشی و آموزشی
سازمان تبلیغات اسلامی

دین و جهانی شدن

نویسنده: حمید نگارش

لیتوگرافی: محمدی

چاپ و صحافی: چاپ کانون

چاپ اول: ۱۳۸۵

شمارگان: ۲۲۰۰ نسخه

شابک: X - ۱۵۸ - ۵۰۶ - ۹۶۴

ناشر: انتشارات سوره مهر

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه رسمی از ناشر است.

نگارش: حمید، ۱۳۴۰ -

دین و جهانی شدن / حمید نگارش - - کارفرما: سازمان تبلیغات اسلامی،
معاونت پژوهشی و آموزشی، تهران: شرکت انتشارات سوره مهر، ۱۳۸۵.
ص ۱۱۹.

ISBN: 964 - 506 - 158 - X

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

چاپ قبلی: تهران سازمان تبلیغات اسلامی، معاونت پژوهشی و آموزشی:
۱۳۸۴ (۱۱۹ ص).

چاپ دوم.

کتابنامه: ص. (۱۰۱ - ۱۰۳).

۱. جهانی شدن. ۲. جهانی شدن - - جنبه‌های مذهبی - - اسلام. ۳.

فراات‌جدد. ۴. دین و سیاست. ۵. دنیوی‌گرایی. الف. شرکت انتشارات

سوره مهر. ب. عنوان.

۱۳۸۵ / ۱۳۱۸ JZ ۳۲۷ / ۱۷

۱۳۸۵

۴۰۱۶۱ - ۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، کوچه جمشید جم، شماره ۷۲.

صندوق پستی: ۱۱۴۴ - ۱۵۸۱۵

تلفن: ۶۶۴۶۵۸۴۸ • نمابر: ۶۶۴۶۹۹۴۷

تلفن مرکز پخش: ۵ - ۹۹۳ - ۶۶۴۶

www.IRICAP.com

فهرست

مقدمه	۹
کلیات	۱۳
۱. تعریف مفاهیم	۱۵
دین	۱۵
جهانی شدن (Globalization)	۱۵
۲. پیشینه جهانی شدن	۱۷
۳. ماهیت جهانی شدن	۱۸
۴. عوامل جهانی شدن	۲۰
توسعه و تنوع رسانه‌ها و وسایل صوتی تصویری	۲۱
توسعه بانکها، مؤسسات و سازمانهای بین‌المللی	۲۲
فصل اول: ابعاد جهانی شدن	۲۹

۱. جهانی شدن سیاست ۳۱

۲. جهانی شدن اقتصاد ۳۳

۳. جهانی شدن فرهنگ ۳۷

فصل دوم: پیامدهای جهانی شدن ۴۱

بخش اول: آثار و پیامدهای منفی ۴۳

۱. توسعه فساد ۴۳

۲. تحمیل فرهنگ غرب ۴۵

۳. همسان‌سازی فرهنگی ۴۸

۳-۱. اهداف سیاسی ۵۰

۳-۲. اهداف اقتصادی ۵۱

۳-۳. ابزار همسان‌سازی ۵۳

۴. تقابل فرهنگی جایگزین تعامل فرهنگی ۵۶

۵. استحاله فرهنگی و بحران هویت ۵۸

تعریف هویت ۵۹

اقسام هویت ۶۰

بحران هویت ۶۱

عوامل بحران هویت ۶۲

۶. انقطاع فرهنگی ۶۴

پیامدهای شکل‌گیری انقطاع فرهنگی ۶۴

الف. تغییر آرمانها و ارزشها ۶۵

ب. تغییر باورها و اعتقادات ۶۶

ج. تغییر رفتارهای اجتماعی	۶۷
د. بی‌هویتی	۶۸
بخش دوم: آثار و پیامدهای مثبت	۶۹
۱. تقویت همکاری جهانی	۷۰
۲. تقویت چندصدایی مقابل حاکمیت تک‌صدایی	۷۱
۳. کم شدن هزینه تولید	۷۲
۴. آموزش فراگیر علمی	۷۴
فصل سوم: اسلام و جهانی شدن	۷۷
۱. اسلام و فرصتهای جهانی	۸۲
۱-۱. رشد ارزشهای دینی	۸۳
۱-۲. توسعه اقتصاد عدالت‌محور	۸۴
۱-۳. فرهنگ‌سازی	۸۶
۲. اندیشمندان اسلامی و جهانی شدن	۸۹
فصل چهارم: اسلام و چالشهای جهانی	۹۳
۱. القای ناکارآمدی دین	۹۶
۲. نفی جاودانگی احکام دین (محدودیت قلمرو دین)	۹۹
۳. راهکارهای مقابله	۱۰۳
ایجاد شناخت و آگاه‌سازی	۱۰۳
تبیین جامعیت دین	۱۰۶
فطرت رمز جامعیت و جاودانگی دین	۱۰۷

- ۱۰۹ ارائه الگوهای دینی
- ۱۱۲ علی اولین جوان موحد
- ۱۱۲ یوسف (ع) الگوی نفی ستیزی
- ۱۱۲ جوانان اصحاب کهف
- ۱۱۵ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
- ۱۱۷ منابع و مآخذ

مقدمه

از منظر عده‌ای از اندیشمندان، جهانی شدن (Globalization) نتیجه طبیعی و منطقی تحولات تکنولوژیک، خصوصاً تکنولوژی ارتباطات می‌باشد. عده‌ای دیگر بر این باورند که جهانی شدن، برنامه‌ای هدفدار می‌باشد که برای تحقق اهداف غربی به کار گرفته شده است. جهانی شدن چه پروسه باشد یا پروژه، در شکل مدرن و امروزی خود چندان با سابقه نمی‌باشد و از عمر آن بیش از چند دهه نمی‌گذرد. با این همه در همین دوران کوتاه و اندک، پیامدها و تبعات گوناگونی از دل آن سر برآورده است که بر اهمیت و اعتبار آن هر چه بیشتر افزوده است.

جهانشمولی و جهانگیر شدن برای تمام فرهنگها و هویت‌های بومی و ملی مخاطره‌آمیز بوده است، به گونه‌ای که همه آنها را در معرض نابودی قرار داده است.

بدیهی است دین و مذهب به عنوان یکی از عناصر مهم هویت فرهنگی از تعرض فرهنگ‌سازان و سردمداران دهکده جهانی در امان نبوده است.

دین اسلام به جهت ویژگیهای منحصر به فرد خود توانسته است فرهنگ جهانی را به چالش فرا خواند. اسلام در طول تاریخ همواره نشان داده است که می تواند با فرهنگها برخورد خلاقانه داشته باشد و در مواجهه با فرهنگهای دیگر با عقاید غلط آنان مخالفت و از دستاوردهای مثبت آنان اقتباس کند. شرط بقای دین در جهان امروز هم خلاقیت، نوآوری و قدرت انعطاف است. امروز، مسلمانان، بیش از هر زمان دیگر، نیاز دارند که از پیشرفت علمی دنیا و فرهنگ و تمدن جهانی مطلع شوند و به نقد و ارزیابی آن پردازند و نکته های مثبت آن را کسب کنند.

اسلام از یک سو با تکیه بر عامل ارتباطات توانسته به مکتبی تأثیرگذار در سطح جهان تبدیل شود و موج سکولاریسم، پلورالیسم، لیبرالیسم، اومانیسم و... را به چالش فرا خواند و از سوی دیگر با مطرح کردن عناصر معنوی، روحانی و پویا، پیام خود را جهانی سازد.

مخاطب برترین دین آسمانی، امت واحده می باشد. امت واحده نه در مرزهای اسلامی، نه در مرزهای طایفه ای، نژادی، ملی، منطقه ای، قاره ای که در جهان میهنی می گنجد و مأمور است که زمین خداوند را عرصه تکاپوی خداپرستان قرار دهد که فرمود:

یا عبادی الذین آمنوا ان ارضی واسعة^۱

(ای بندگان من که ایمان آوردید زمین من گسترده است).

آری اسلام یک دین جهانی با رسالت جهانی است که مخاطبش همه

انسانها می‌باشند و به عنوان آخرین دین توحیدی می‌خواهد انسانها را به سعادت برساند. با این رویکرد اسلام نه تنها با روند و پروسه جهانی شدن مخالفتی ندارد بلکه می‌تواند با فرهنگ‌سازی، تبیین جامعیت دینی و با استفاده از مفاهیم پویا ضمن ردّ همه شبهات، کارآمدی خود را به رخ دهکده جهانی بکشد. این ویژگیها موجب شده که اسلام به عنوان برترین ادیان آسمانی بتواند تهدیدهای جهانی شدن را به فرصتها تبدیل کند. در این نوشتار که مشتمل بر چهار فصل است، تلاش شده با استفاده از منابع گوناگون و دیدگاه‌های صاحب‌نظران در امور سیاسی، فرهنگی و دینی بحثی نسبتاً جامع درباره دین و جهانی شدن صورت پذیرد. بی‌تردید پیشنهادها، تجربیات و آرای اصلاحی خوانندگان عزیز به غنی‌تر کردن این نوشتار کمک شایانی خواهد نمود. باشد که با تبادل دانش و تجربیات ارزنده، زمینه‌های آگاهی هر چه بیشتر مردم فهیم کشورمان را بیش از پیش مهیا کنیم.

حمید نگارش

قم مقدسه - تابستان ۸۴